

Відгук
офіційного опонента доктора економічних наук, професора
Благуна Івана Семеновича на дисертаційну роботу
Біланюк Ольги Петрівни «Розвиток транскордонного туристичного
ринку в умовах інтегрування України в ЄС», представлену на здобуття
наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю
08.00.05 – Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка

Актуальність теми дослідження

В Україні дослідження теоретичних і прикладних проблем функціонування ринків товарів та послуг набуло широкого висвітлення. Проте, великий потік публікацій з приводу їх розвитку та регулювання в різних сферах економіки досі не дав бажаного результату. Значною мірою це обумовлено наявністю галузевої специфіки кожного окремого ринку, а також відмінностями їх функціонування в просторовому вимірі (територія охоплення та місце локалізації). З огляду на зазначене, поставлене у дисертаційній роботі наукове завдання щодо дослідження тенденцій та особливостей розвитку українсько-польського транскордонного туристичного ринку є обґрунтованим та доцільним.

Актуальність здійснення наукових розвідок у сфері транскордонного співробітництва обумовлена сучасними викликами євроінтеграційних процесів, необхідністю поглиблення соціально-економічних взаємодій між прикордонними територіями України та кран-членів ЄС, а також імплементації положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, основна з ідей якої полягає у наближенні структури, темпів розвитку, продуктивності економіки України до європейських стандартів, і на цій основі зростання добробуту населення держави та її регіонів.

Водночас обрана сфера економіки – туризм (як одна з найбільш динамічно зростаючих в економіці України та Польщі) – володіє потенціалом активізації транскордонного співробітництва, включення громад, підприємницького сектора та громадян в процес розвитку українсько-польського транскордонного туристичного ринку.

Зазначене визначає необхідність вироблення стратегії, спрямованої на ефективне використання потенціалу українсько-польського транскордонного туристичного ринку, а також механізмів її реалізації, які б відповідали сучасним європейським принципам стратегування.

Розробка і реалізація такої стратегії повинна відбуватись на науково-обґрунтованій основі, з врахуванням взаємозв'язку макро-, мезо- і

мікроекономічних процесів, інноваційної спрямованості економічного розвитку, засад «зеленої економіки» кращих зразків європейського досвіду розвитку туристичної сфери.

Зв'язок роботи з державними науковими програмами і темами

Проведене дослідження виконане відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри туризму Львівського національного університету імені Івана Франка, зокрема за темами: «Оптимізація використання рекреаційно-туристичного потенціалу Західного регіону України: теоретико-методологічні і прикладні аспекти» (2016-2018рр., №ДР 0116U001635) – в межах теми автором обґрунтовано методологічні засади розвитку транскордонних туристичних ринків в умовах активізації євроінтеграційних процесів, "Оптимізація просторової та структурної організації туристичної інфраструктури Карпатського регіону України" (2019-2021 рр., №ДР 0119U002411) – в межах теми автором здійснено порівняльний аналіз туристично-рекреаційного потенціалу Львівської області та Підкарпатського воєводства Польщі.

Рівень обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, їх достовірність, новизна та практичне значення

Основні положення, методичні підходи, висновки та рекомендації, які змістовно розкриті в дисертації Біланюк Ольги Петрівни, є належним чином обґрунтовані та достовірні, оскільки методологічною основою дослідження послужили фундаментальні положення економічної теорії та теорій регіональної економіки, розроблених у світовій науці методологічний інструментарій аналізу локальних ринків у сучасних економіках, в тому числі в умовах дії наднаціональних інтеграційних угод. У дослідженні автор використав системний підхід, широкий науковий спектр методів дослідження, зокрема: узагальнення та синтезу, порівняння, економічно-статистичного аналізу та економічного моделювання та прогнозування, структурно-функціонального та стратегічного аналізу синтезу, набір графічних та картографічних методів.

До основних положень, що відображають наукову новизну дисертаційного дослідження можна віднести наступне:

– запропоновано концептуальні засади розвитку українсько-польського транскордонного туристичного ринку шляхом імплементації принципів smart-спеціалізації. Зокрема, виокремлено перспективні сфери (розвиток велосипедного туризму та створення довгодистанційної міждержавної велосипедної траси, розширення ринку за рахунок збільшення кількості туристів у віці 55+ та створення туристичних продуктів для цієї

вікової групи, розвиток сентиментального (ностальгічного) туризму), визначено стратегічні напрямки та заходи (створення цифрової платформи українсько-польського транскордонного туристичного ринку, розробка та проведення активної промоційної кампанії спільних туристичних продуктів) щодо їх реалізації в умовах активізації євроінтеграційних процесів (с. 156-167);

– удосконалено наукові положення щодо стратегування розвитку транскордонних туристичних ринків між Україною та країнами ЄС, в основі якого повинні лежати принципи розумного, сталого та інклюзивного зростання. На відміну від сучасних підходів до розвитку туризму, які базуються на традиційних факторах, обґрунтовано, що туризм як одна із високодинамічних сфер економічної діяльності володіє потенціалом розвитку на основі активного залучення інноваційних (креативних) продуктів, інформаційно-комунікаційних технологій, а також ефективного використання внутрішнього потенціалу транскордонного регіону задля виявлення нових підприємницьких ініціатив та точок економічного зростання (с. 141-155);

– розвинуто методологічні підходи до регулювання розвитку транскордонних туристичних ринків, зокрема доведено доцільність перенесення з державних органів влади на органи місцевого самоврядування ваги відповідних управлінських повноважень, необхідність вдосконалення інституційного підґрунтя участі територіальних громад як повноцінних суб'єктів в проектах транскордонного співробітництва шляхом приведення вітчизняного законодавства у сфері транскордонного співробітництва до європейських стандартів, активізації фінансово-організаційного забезпечення означених процесів в ході адміністративно-фінансової децентралізації та зростання зацікавленості територіальних громад у розвитку локальних туристичних ринків як джерела нарощення їх економічної спроможності (с.168-171);

– розроблено методичний підхід до оцінювання кількісних та якісних особливостей розвитку транскордонних туристичних ринків, який включає: здійснення порівняльного аналізу регіональних туристичних ринків України та Польщі за показниками їх розвитку, економічної ефективності діяльності суб'єктів туристичної сфери, концентрації та локалізації туристичних послуг, а також аналіз факторних детермінант розвитку українсько-польського транскордонного туристичного ринку. Застосування запропонованого підходу дозволяє: розкрити проблеми, що виникають на різних етапах розвитку транскордонних туристичних ринків; визначити спеціалізацію прикордонних регіонів у туристичній сфері; виявити внутрішній потенціал транскордонного регіону щодо розробки спільних туристичних продуктів (с. 75-104);

– отримали подальший розвиток наукові основи розробки стратегічних документів розвитку транскордонних туристичних ринків з використанням підходу на основі активів. Такий підхід, на відміну від підходу до стратегування, яких передбачає акцент на проблемах та потребах громад чи ринків, акцентує увагу на віднайденні та чіткому визначенні перспективних спільних туристичних продуктів та їх активного просування. Підхід до стратегування на основі активів дозволить перейти до розвитку обраних видів smart-туризму та smart-дестинацій в межах транскордонного регіону (с.130-140).

Дисертаційна робота самостійно виконаною науковою працею, в якій викладено авторський підхід до вирішення наукового завдання, що полягає у обґрунтуванні теоретико-методичних засад і розробці практичних рекомендацій щодо розвитку транскордонного туристичного ринку в умовах інтегрування України в європейський економічний простір. Усі наукові результати, що викладені у дисертації й виносяться на захист, одержані автором самостійно.

Висновки дисертаційного дослідження стали підґрунтям для вирішення теоретичних та методичних задач вибору оптимальної моделі розвитку транскордонного туристичного ринку України та Польщі. Отримані результати реалізовані в практиці управління на регіональному та мікрорівнях, що підтверджують відповідні довідки. Зокрема, сукупність пропозицій щодо активізації діяльності українських туристичних підприємств та популяризації українсько-польського транскордонного регіону як туристичної дестинації використано у діяльності Управління туризму та курортів Львівської обласної державної адміністрації та в роботі ТзОВ СП «МІСТ-ТУР». Низка положень та результатів дисертаційної роботи використані при розробці методичного забезпечення та викладання навчальних дисциплін «Міжнародний туризм», «Актуальні проблеми туризму та сфера послуг», «Ринок туристичних послуг» для студентів спеціальності «Туризм» географічного факультету Львівського національного університету імені Івана Франка.

Зміст та завершеність дослідження

Дисертаційна робота Біланюк Ольги Петрівни є завершеним науковим дослідженням, виконаним на належному рівні. Структура плану – логічна й гармонійна. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дисертаційного дослідження, висвітлено мету і завдання роботи, визначено об'єкт, предмет і методи дослідження, розкрито наукову новизну і практичне значення отриманих результатів.

У першому розділі «Теоретико-методологічні засади дослідження та

розвитку транскордонних туристичних ринків» висвітлено сутність туризму та туристичних ринків, їх місце в економіці регіону, детерміновано поняття транскордонного туристичного ринку. На підставі проведених узагальнень дисертант дає власне визначення поняттю «транскордонний туристичний ринок» та визначає роль інноваційних чинників у його розвитку.

Характерною ознакою методологічного підходу автора до розвитку транскордонних туристичних ринків в умовах інтегрування України в ЄС є поєднання територіально-орієнтованого підходу та принципів smart-спеціалізації. Окремий підрозділ присвячений обґрунтуванню методологічних основ розвитку транскордонних туристичних ринків в світлі стратегічних пріоритетів ЄС. У ньому автором визначено сутність, принципи, цілі smart-спеціалізації, як концептуальної основи ефективного використання потенціалу українсько-польського транскордонного туристичного ринку(с. 55-69).

У другому розділі «Аналіз тенденцій та чинників розвитку українсько-польського транскордонного туристичного ринку» охарактеризовано тенденції функціонування та розвитку туристичних ринків України та Польщі (с.74-89), проведено компаративний аналіз розвитку регіональних туристичних ринків цих країн (с.90-104), виявлено та проаналізовано факторні детермінанти розвитку українсько-польського транскордонного туристичного ринку (с.105-120). Автором сформульовано методичний підхід до оцінювання кількісних та якісних особливостей розвитку транскордонних туристичних ринків, який включає: здійснення компаративного аналізу регіональних туристичних ринків України та Польщі за показниками їх розвитку, економічної ефективності діяльності суб'єктів туристичної сфери, концентрації та локалізації туристичних послуг, а також аналіз факторних детермінант розвитку українсько-польського транскордонного туристичного ринку. Практична реалізація запропонованого методичного підходу дозволила отримати важливі результати, які характеризуються науковою та практичною цінністю для вироблення напрямків процесів транскордонної взаємодії на ринку туристичних послуг.

У третьому розділі «Стратегічні пріоритети та напрямки розвитку українсько-польського транскордонного туристичного ринку» з'ясовано місце транскордонного туристичного ринку в системі регіональних стратегій розвитку документів прикордонних територій України та Польщі (с. 124-140), визначено напрямки імплементації smart-спеціалізації розвитку транскордонного туристичного ринку (с. 141-156).

Тут, зокрема, цікавою у науковому та прикладному плані є запропонована концепція розвитку українсько-польського транскордонного туристичного ринку в умовах активізації євроінтеграційних процесів, яка базується на вивченні найкращих світових зразків розвитку туристичної

індустрії та імплементації сучасного методологічного підґрунтя – принципів смарт-спеціалізації та актив орієнтованого управління.(с. 156-171).

Підсумовуючи вищесказане, відмітимо, що дисертація «Розвиток транскордонного туристичного ринку в умовах інтегрування України в ЄС» є завершеною роботою, де логічно і змістовно висвітлено проблеми ефективного використання потенціалу транскордонної співпраці у туристичній сфері між Україною та Польщею.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях і авторефераті

Основні положення та пропозиції дисертаційної роботи знайшли достатнє висвітлення у одній колективній монографії, 13 статтях опублікованих автором у фахових виданнях, з яких 9 – у виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз, матеріалах і тезах доповідей наукових конференцій та семінарів.

Основні методологічні положення, наукові розробки і результати дослідження доповідалися й отримали позитивну оцінку на науково-практичних конференціях, в тому числі міжнародних.

Зміст автореферату, його структура повністю відповідає основним положенням, висновкам і рекомендаціям дисертаційної роботи.

Дискусійні положення і недоліки дисертації

Відзначаючи актуальність обраної здобувачем теми, наукову новизну результатів дисертаційного дослідження, їх достовірність та повноту викладу в опублікованих працях, слід вказати і на наявність в роботі Біланюк Ольги Петрівни дискусійних положень та певних недоліків. Суть основних з них полягає в наступному:

1. При розкритті методологічних засад розвитку транскордонних ринків (с.55-69) автор широко висвітлює теорії і концепції, які обґрунтовують сутність, напрямки та чинники розвитку таких ринків, зокрема у туристичній сфері, наголошує на ролі кордону у функціонуванні транскордонних ринків. Натомість теоретичні основи активізації саме транскордонних взаємодій, залишились поза увагою автора.
2. Доводячи тезу про те, що Україна може використати європейський досвід, зокрема польський, щодо стимулювання розвитку туристичної сфери в економіці регіонів України дисертант спирається на порівняльний аналіз стратегічних документів регіонального та міжрегіонального рівня, а також на оцінку фінансових ресурсів, спрямованих із структурних фондів ЄС. Вважаю, що автору варто було б більше уваги приділити питанню

організаційного забезпечення розвитку туризму на національному рівні, адже вагомими стримуючими факторами тут виступають ігнорування туризму як вагомого сектора української економіки, несприйняття України як міжнародної туристичної дестинації, пограний міжнародний імідж України в безпековому плані, застаріла та неефективна система оподаткування туристичної сфери. Зазначене практично унеможлиблює швидкий розвиток регіональних туристичних ринків.

3. Вибудовуючи власну концепцію розвитку українсько-польського транскордонного туристичного ринку в умовах активізації євроінтеграційних процесів (підрозділ 3.3) автор правомірно наголошує на вагомості ролі сучасних реформ децентралізації влади як напрямку підвищення ефективності розвитку економіки на локальному рівні за рахунок забезпечення ефективного використання внутрішнього потенціалу територіальних громад. Водночас дане положення не набуло розвитку у конкретизації напрямків і механізмів здійснення таких реформ задля забезпечення потрібного вектору активізації транскордонної співпраці, зокрема у туристичній сфері.
4. Низка тверджень автора є дискусійними та потребує додаткових пояснень. Так, на с. 86 стверджується: «Оскільки ділова активність малого і середнього бізнесу є низькою, а внутрішній туризм в Україні недостатньо розвинений, попит переважно зорієнтований на готельні номери нижчого цінового сегменту. Тому у сучасних умовах конкурентні переваги мають готелі, які пропонують номери бюджетного цінового сегменту». Однак зазначене не відповідає існуючим тенденціям розвитку готельного бізнесу в Україні. Впродовж останніх років найвищі темпи зростання притаманні не бюджетному сегменту, а групі великих готельних комплексів, які працюють у сегменті бізнес- та преміум класу.
5. Окремі положення дисертації мають радше описовий, аніж проблемно-дискусійний характер. Зокрема це стосується підрозділу 3.1. «Транскордонний туристичний ринок в системі стратегічних документів прикордонних територій України та Польщі». Автором з'ясовані переваги і недоліки проаналізованих документів стратегічного характеру, однак це не знайшло подальшого розвитку у виробленні подальших кроків щодо удосконалення інституційних засад розвитку українсько-польського транскордонного туристичного ринку.

Однак, вказані зауваження суттєво не впливають на загальну високу позитивну оцінку роботи Біланюк Ольги Петрівни, виконану на належному теоретико-методичному рівні, а значна їх частка має сприйматися радше як напрямки для подальших наукових пошуків.

Загальні висновки

Дисертаційна робота Біланюк Ольги Петрівни «Розвиток транскордонного туристичного ринку в умовах інтегрування України в ЄС» є самостійним завершеним науковим дослідженням, виконаним на актуальну тему, яка характеризується новизною одержаних результатів і висновків, має теоретичне та практичне значення.

Аналіз змісту дисертації, автореферату та основних опублікованих робіт Біланюк Ольги Петрівни дозволяє зробити висновок про те, що визначені здобувачем завдання дослідження осмислені, ретельно опрацьовані і вирішені на високому теоретико-методичному рівні.

Сукупність одержаних результатів забезпечує вирішення важливого наукового завдання, пов'язаного з обґрунтуванням теоретико-методичних засад і розробкою практичних рекомендацій щодо розвитку транскордонного туристичного ринку в умовах інтегрування України в європейський економічний простір та відповідає спеціальності 08.00.05 – Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка.

За змістом і оформленням дисертаційне дослідження відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів №567 від 24.07.2013 р. (із змінами), а її автор Біланюк Ольга Петрівна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.05 – Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка.

Офіційний опонент:

Декан економічного факультету
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»,
доктор економічних наук, професор

Благун І. С.

